

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886.

Andra Kammaren.

N:o 45.

Tisdagen den 20 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började öfverläggningen rörande *mom. a)* af 23:dje punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel; och lemnades dervid ordet, enligt förut gjord anteckning, till

*Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.*

Herr Grefve Sparre: Vid behandlingen af denna fråga, vid hvilken en del af Kammarens ledamöter torde vara temligen trötta, emedan veterinärfrågan redan flera gånger här förekommit, vill jag be att i största korthet få vidröra först och främst den juridiska sidan af saken. Då motionärens förslag går ut på en indragning af Skara veterinärinrättning och bildandet i stället för densamma af en "hofbeslagningskola", skall jag, som här håller i min hand det testamente af afidne Professoren P. Hernqvist, på grund hvaraf Skara veterinärinrättning uppkommit, anhålla att få uppläsa några ord af detsamma. Han börjar med att han: "såsom ett vedermäle och underdånig erkänsla af min nådiga öfverhets, under mitt lefnads lopp mig visade nåd och ynnest under min befattning, inrättning och förestående af *artis veterinariæ lärohuset* i Skara", ville på detta sätt förordna om sin qvarlåtenskap. Han säger då först, att "ärliga inkomsten eller afkastningen utaf hans egande qvarn, Horsshaga kallad, uti Marums socken kommer till evärdelig ägo för *artis veterinariæ lärohuset* att anses och förblifva". Sin fastighet uti staden, den Rysseliska tomten, tillägger han vidare åt detta lärohus, och slutligen säger han, att "alla hans stads ägor, så väl uti åker och ängslyckor, som skogslotter skola genast efter hans död försäljas och behållningen derefter *artis veterinariæ-kassan* tilllegnas." Det är således temligen uppenbart, att med detta testamente, som skrefs 1807, afsågs inrättandet af en läroanstalt för veterinärvetenskap, ars veterinaria, och jag hemställer till herrarne, om det vore rättsenligt först och främst, och för det andra staten värdigt att, sedan den mottagit denna donation, förvandla ifråga-

Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)

varande inrättning till en hofbeslagningskola. Hofbeslagningskola är ett finare uttryck för skostall, och den konsten kan man lära sig hos hvarje smed, som har någorlunda erfarenhet i sitt yrke. Jag tror för min del, att "hofbeslagningskolor" icke kunna rubriceras såsom någon del af ars veterinaria, eller läkarekonsten för kreatur. För min del anser jag det vara alldeles klart, att Hernqvistska arvingarne kunna återfordra den egendom han skänkt, om veterinärinstitutet i Skara indrages, och, jag upprepar det ännu en gång, jag hemställer, om det är staten värdigt att underkasta sig äfventyret af en sådan process, sedan den af testator mottagit en sådan donation. Utom sjelfva marken skänkte han äfven af honom uppförda stora byggnader, hvilka äfven tillhöra inrättningen. Är det rätt att utan afseende på testators vilja använda dessa på det sätt, staten finner för sig lämpligast och ändamålsenligast. Testator säger nemligen på ett annat ställe i sitt testamente, "jag vill, att detta skall *efter ordalagen* och *utan någon förtydning* så förblifva". Det är på grund häraf jag tror, att motionärens förslag är i den delen, då det är fråga om en förändring af veterinärinrättningen till en hofbeslagningskola, overkställbart, så vida icke Riksdagen skulle besluta sig för en olaglighet eller ett brott mot det testamente, staten mottagit.

Jag skall härefter be att få öfvergå till en annan del af frågan, det är sakens nytta. Om också, såsom det för närvarande tillgår, lärjungarne vid Skara veterinärinstitut icke kunna, därför att de icke genomgått fullständig maturitetsexamen, tillerkännas samma rang och värdighet som de, hvilka genomgått den fullständiga veterinäranstalten i Stockholm, är det likväl ett faktum, att för landtmännen äro de derifrån utgångna elevernes kunskaper i allmänhet alldeles tillräckliga. Jag har hvarken under min temligen långa praktik inom det län, jag tillhör, eller under diskussionerna här i detta ämne hört någon göra någon anmärkning derom, att veterinäreleverne från Skara icke skulle hafva ådagalagt tillräckliga kunskaper för att betjena allmänheten i fråga om vården af kreatur. Jag har temligen många års erfarenhet i detta afseende, ty Elfsborgs läns landsting beslöt för flera år sedan tillsättandet af icke mindre än elfva veterinärer inom länet. Såsom landshöfding och ordförande i länets landsting har jag haft mycket stor svårighet att skaffa sökande till dessa platser, och *alla*, som hittills erhållits, hafva utgått från Skara. Från Stockholms veterinärinstitut har icke en enda sökande anmält sig, därför att den till dessa veterinärer anslagna lön, i allmänhet 1,000 kronor och fri bostad, synes dem alldeles otillräcklig. De hafva nemligen under sin vistelse i Stockholm och långvariga kurs der satt sig i skuld, hvarpå de icke kunna betala ränta och amortering med en sådan lön, och de söka sig därför icke heller till sådana platser. Under sådana förhållanden är det icke med landtmännens intressen förenligt att upphäfva detta institut eller denna inrättning, och jag bör tillägga, att samma erfarenhet har jag hört att man gjort i angränsande län, namentlich i Småland och Östergötland, dit flere veterinärer ankommit från Skara. När det nu så är, och då landtmännen i allmänhet äro nöjda med dessa veterinärer; då behofvet af sådana för hvarje år

blir allt större, derför att de så kallade djurförsäkringsbolagen måste anlita veterinärer, hvilka böra vara tillstädes, innan djuret vid inträffande olycksfall slagtas, för att attestera sjukdomen och döden; samt då behovet af veterinärer är större icke endast ur den synpunkten, utan äfven derför att man nu har dyrbarare kreatur än förr och således mer än förr måste anlita veterinärer för deras vård, då frågar jag: kan det under sådana förhållanden vara klokt att draga in just den anstalt, hvarifrån den större delen af landet förser sig med veterinärer, för att inskränka sig till en anstalt, den i Stockholm, hvarifrån vi i allmänhet icke få sådana?

Det har ifrågasatts så väl af Utskottet som af motionären, att Riksdagen skulle gå in till Kongl. Maj:t med begäran att fordringarna för inträde vid anstalten i Stockholm skulle sänkas. Man har förmodligen tänkt sig, att man derigenom lättare skulle få veterinärer. Men, mine herrar, det finner jag för min del icke heller klokt. För upprätthållande af veterinärkonsten anser jag det icke lämpligt att nedsätta anspråken på den största anstalten, från hvilken så väl lärare vid de särskilda läroverken som de mest framstående djurläkare kunna utgå. Om jag således för att tillfredsställa det allmänna behovet skulle nedsätta sjelfva veterinärvetenskapen i sin helhet, vore det en olycka för landet. Men om landets intresse kan paras med vetenskapens, som jag vill säga representeras derigenom att man har en högre anstalt, och om detta kan ske med den jemförelsevis obetydliga summa, som här är ifrågasatt för att upprätthålla anstalten vid Skara, så kan jag icke se hvarför Riksdagen skulle vägra en så billig framställning, som dessutom öfverensstämmer med landtmännens i dessa orter lifligaste önskningsar. Jag kan ju icke sägas här tala för min orts intressen, ty jag tillhör icke Skaraborgs län, men jag kan intyga, att hela denna del af landet har samma intresse af att veterinärinrättningen i Skara bibehållas. Och det vore ju besynnerligt, om vi i denna tid, då man i allmänhet vårdar sig om vetenskapens utveckling, om vi just då skulle slå ned en inrättning, som tillkommit genom enskild donation och hitills bibehållit sig samt tillvunnit sig allmänhetens odelade förtroende. Den har sannerligen icke gjort sig förtjent af att så behandlas af statsmakterna. Dertill kommer att denna anstalt är belägen midt i det bördiga Skaraborgs län, med en stor kreatursstock. Enligt årsberättelsen för i fjol vårdades under året på anstalten 1,886 hästar och 261 nötkreatur. Detta visar ju att den är temligen allmänt anlitad i orten. Elevernes antal utgör 30, enligt hvad det under förmiddagen upplystes af en talare på göteborgsbänken. Detta är ju ett ganska respektabelt elevantal för att vara vid en läroanstalt af detta slag. Härtill kommer, mine herrar, att en far hellre sänder sin son till Skara att passera flera år än till Stockholm, först och främst emedan han då har honom mer under ögonen än i det bullrande och förföriska Stockholm, och för det andra derför att eleverne vid Skara veterinärinrättning få bo fritt vid anstalten och hafva sitt underhåll vida billigare än i Stockholm. Allt detta gör att en far hellre sänder sin son till Skara än till Stockholm.

Jag tror sålunda, att de begge inrättningarna bredvid hvarandra

*Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)*

*Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)*

ganska väl försvara sin plats. Jag kan icke inse nödvändigheten af att omintetgöra den ena af dem.

Man har äfven sagt, att med oss jemförliga stater hafva endast en veterinärrättning. Men om vi nu hafva en särskild sådan anstalt, tillkommen genom enskildes donationer och med obetydligt statsanslag, och om denna inrättning tillfredsställer denna orts behof, hvarför skulle då staten indraga den? Jag kan icke finna någon rimlig anledning dertill. Och allra minst kan jag anse lämpligt att söka genom advokatoriska svängningar kringgå saken och tillgodogöra sig donationerna genom inrättningens ombildande till en hofbeslagsskola, som på vanlig svenska kan öfversättas till en smedja. "En sjukvårdsanstalt för husdjur, hvarst lämplig praktisk undervisning i behandling af enklare åkommor hos husdjuren lemnades åt dem, som ville sig deraf begagna", det vilja herrarne väl icke betrakta såsom ett "lärohus för ars veterinaria". Dessa enkla huskurer, som skulle behandlas af föreståndaren, låt vara att det blefve en veterinärläkare, skulle detta blifva en anstalt som kunde motsvara testators vilja? Utom de af Hernqvist donerade medel hafva kapital gifvits af C. U. Ugglå, A. Hellstadius och Thunberg m. fl., alla under förutsättning att det blefve en veterinärrättning och icke en hofbeslagsskola.

På grund af hvad jag nu anfört, hemställer jag i den orts namn, jag tillhör, och de kringliggande länens, hvilka äro särskildt intresserade af inrättningens bibehållande, och på det att det en gång måtte blifva slut på denna sak, att Kammaren måtte bifalla Friherre von Kræmers reservation.

Häruti instämde Herrar *Granolund, Smedberg, Allvar Olsson, Norén, Svensson* i Brämhult och *B. Dahlgren*.

Herr Boström yttrade: Jag har icke begärt ordet för att hålla något längre anförande i denna sak. Då vi nu hållit på med diskussionsplena hela lördagen, måndagen, tisdagen och, att döma af den långa föredragningslistan, kanske få hålla på dermed både onsdagen och torsdagen, synes mig man icke bör orda mycket i en fråga som denna, hvilken förut blifvit så grundligt genomdebatterad.

Frågan befinner sig dessutom för närvarande i ett synnerligen gynsamt läge. Första Kammaren har för första gången frångått sin förra ytterst vänliga Skara-uppfattning och röstat för alldeles samma beslut, som Andra Kammaren i fjol med 104 röster mot 66 fattade. Vid sådant förhållande synes mig, som om vi skulle kunna vidhålla detta, och då Herrar Tamms och Odelbergs reservation öfverensstämmer med detta beslut, ber jag få yrka bifall till nämnda reservation.

I detta yttrande instämde Herrar *Hæggström, Gunnar Eriksson, Vilh. Carlson, Lönegren, Göransson, Holmgren* och *Ericsson* i Ahlberga.

Vidare anförde

Herr Toll: I likhet med åtskilliga föregående talare, tror äfven jag att tiden nu kan anses inne att komma till en definitiv lösning

af denna fråga, som — jag skulle nästan vilja påstå det — allt för länge stått på Riksdagens dagordning. Jag instämmer således med dem, som yrkat bifall till Herrar Tamms och Odelbergs reservation.

Likväl — och i olikhet med det uttalande, som förekommer i reservationen under mom. b., likaså i viss mån i strid mot hvad den ärade motionären yrkat, frångående hvad han härutinnan yttrat i motionen — hyser jag för min del allvarliga betänkligheter mot den nedsättning man nu, såsom vilkor för Skara veterinärinrättnings indragande, ifrågasatt beträffande inträdesfordringarne till veterinärinstitutet i Stockholm. Jag uppställer i detta afseende för mig den frågan: hvarför skall veterinärstudiet i vårt land nödvändigt dömas att gå *bakåt*, när man i alla andra rigtningar nu för tiden sträfvat *framåt*? Något rimligt skäl härtill kan jag omöjligen finna. Att ett kompromissande äfven på detta område skulle komma i fråga hade jag väl näppeligen kunnat föreställa mig. Här gäller det dock ett vetenskapligt kraf, hvars vikt Riksdagen icke borde förbise, äfven om hänsyn af annan art äfven vill göra sig gällande.

Såsom belysande hvad jag nu haft äran yttra, ber jag få erinra, att redan svenska allmänna landtbruksmötet år 1860 och Rikets år 1863 församlade Ständer till Kongl. Maj:t gjorde framställning derom, att veterinärväsendet inom landet *mätte höjas*. Detta påpekas äfven af motionären.

Vidare, att på grund af dessa framställningar Kongl. Maj:t beslöt att för inträde vid veterinärinstitutet fordras från och med år 1870 maturitetsexamen. Och så kommer man nu och föreskrifver, att 15 å 16 års ynglingar från öfre 6:te klassen skola antagas till elever, hvilket jag anser origtigt bland annat därför, att en yngling vid den åldern icke eger ens *fysisk* utveckling för att uthärda de ansträngningar, som veterinärkursen otvifvelaktigt måste medföra, för att nu icke tala om deras omogna utveckling i intellektuellt hänseende.

Om fordringarna sälunda från och med år 1870 stegrats mot hvad de förut voro, så är det notoriskt, att antalet studerande vid institutet alldeles icke i följd häraf minskats, utan tvärt om högst betydligt ökats (under de senare åren har vid institutet lemnats undervisning åt 60 å 70 elever mot 20 dessförinnan; sista året har elevantalet varit 75).

Jag ber dessutom få påpeka, hvilken orättvisa man genom den föreslagna *sänkningen* skulle begå mot alla de veterinärer, hvilka först efter aflagd studentexamen vunnit inträde vid institutet, och att nämnda sänkning synes så mycket mindre befogad, som alla de myndigheter, hvilkas utlåtande i frågan inhemtats, sammanstående uttalat den åsigten, att maturitetsexamen erfordras för inträde såsom elev vid veterinärinstitutet.

Det icke minst märkliga är, att Stats-Utskottet *detta år* — om jag icke allt för mycket missminner mig — uti sitt utlåtande rörande anställandet af bataljonsveterinärer ansett, att dessa behöfva studentförkunskaper.

Man har äfven sagt, att de från veterinärinstitutet utexaminerade veterinärerne skulle komma att göra anspråk på större inkomster än

*Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)*

Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)

Skara veterinärer. Jag anser dock att sådant icke är att befara, ty genom den betydande konkurrens, som i följd af öfverflödet på veterinärer uppstår, måste anspråken blifva måttliga. Hvad landet framför allt behöfver är kunniga och praktiskt dugliga veterinärer. Derpå måste sträfvet gå ut och dithän hela veterinärväsendets utveckling syfta.

Då jag föreställer mig, att detta bäst skulle uppnås genom bifall till Herrar Tamms och Odelbergs reservation, får jag, som sagdt, derpå yrka bifall, om jag ock, hvad särskildt det nästföljande mom. b.) angår, ansett mig redan nu böra uttala mina allvarliga betänkligheter vid hvad som der föreslagits.

Herr Trybom: I afseende på den juridiska sidan af denna fråga, den om Hernqvistska donationens bibehållande, derest denna inrättning upphörde såsom en veterinärundervisningsanstalt, vill jag instämma med Grefve Sparre, ty jag tror icke att det är så alldeles säkert, att inrättningen får behålla denna testamentariska disposition, om den öfvergår till en hofbeslagsskola.

Det gläder mig deremot, att ingen ännu yrkat bifall till Stats-Utskottets förslag. Utskottet har nemligen velat ställa denna inrättnings framtid i ett fortfarande provisoriskt tillstånd. Ty man kan icke så noga veta, när det blir möjligt att nedsätta fordringarna för inträde vid Stockholms veterinärinstitut, och till dess detta sker skall veterinärinstitutet i Skara förblifva i det provisoriska tillstånd, hvori det för närvarande sig befinner. Detta synes mig vara oriktigt och det vållar svårighet att få lämplige lärare, i följd hvaraf undervisningen näppeligen kan skötas på ett tillfredsställande sätt.

Då jag nu ser, att man önskar få snart slut på denna fråga, skall jag icke längre upptaga Kammarens tid. Jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till Friherre von Kræmers, af Herr Jonson i Fröstorp biträdda reservation.

Herr Jonson i Fröstorp: Jag har så många förut gånger uppträdt i denna fråga, att jag får bekänna det jag numera är utledsen dervid. Oaktadt detta kan jag dock icke, då frågan måhända för sista gången är på tal, stillatigande åhöra densamma. En talare på förmiddagen — Herr Fredholm — föreslog att man skulle förvandla denna inrättning icke blott till en hofbeslagareskola, utan att der skulle inrättas äfven en sjukvårdsanstalt för husdjur. Jag vet icke huru vida detta kan vara öfverensstämmande med testators föreskrift, ty denne har, såsom också Grefve Sparre under diskussionen yttrat, donerat medlen till en veterinärinrättning och icke till en hofbeslagareskola. Här är det för öfrigt icke fråga om endast den Hernqvistska donationen, utan det finnes jemväl andra till inrättningen donerade medel, just på grund af denna donation. Detta framgår äfven af Herrar Tamms och Odelbergs reservation, der utom denna Hernqvistska donation omnämnas donerade medel af Uggla, Hellstadius och Thunberg m. fl. Dessutom ber jag få erinra, att Skaraborgs läns landsting på grund af dessa donationer också lemnat åtskilliga anslag till veterinärinrättningen. Deribland ber jag få nämna, att då apotekaren Kylander från Lid-

köping skänkte ett så stort belopp, som ansågs erforderligt för uppförande af en bostadsbyggnad för eleverne, men en brist af 800 kronor sedan uppstod för denna byggnads fullbordande, så fylde Skaraborgs läns landsting denna brist. Slutligen har äfven statsverket bestått anslag till en smedja derstädes. Men som detta blef otillräckligt till följd deraf, att kostnadsförslaget var orätt uppgjort, och en brist af icke mindre än 9,500 kronor uppstod, så tillsköts detta belopp af Skaraborgs läns landsting och hushållningssällskap gemensamt.

Följaktligen finnas så många anslag för och donerade medel till denna inrättning, att jag icke kan tänka mig, att staten skall med godt samvete kunna tillägna sig allt detta, utan torde staten böra afstå från alla de byggnader, som andra hafva lemnat. Jag vill nu icke uppehålla Kammaren längre med denna fråga.

Jag yrkar bifall till den af Herr Friherre von Kræmer afgifna och vid betänkandet fogade reservation.

Herr *Svenson* i Bossgården instämde i detta yttrande.

Herr *Pehrsson* i Törneryd: En talare har nyss sagt, att ingen yrkat bifall till Stats-Utskottets förslag. Jag vågar icke heller göra det, oakadt jag inom Utskottet biträdt detsamma, emedan Första Kammaren sedan dess antagit den emot Utskottets beslut af Herrar Tamm och Odelberg afgifna reservation, som har så mycken större betydelse därför, att i densamma upptages hvad Andra Kammaren beslöt i denna fråga i fjol, och då jag finner det helt följdriktigt, att Andra Kammaren för sin del vidhåller sitt då fattade beslut, skall äfven jag under antydda förhållanden sluta mig till reservationen, oakadt jag anser att Utskottets förslag i ett viktigt afseende har företräde. Detta ligger deri att, i likhet med hvad som blifvit mycket betonadt under de föregående årens debatter i denna fråga, inträdesfordringarna till Stockholms veterinärinstitut skulle såsom ett vilkor för Skara veterinärinrättnings förändring till en hofbeslagareskola sänkas.

Ofta hafva hörts klagomål deröfver, att de veterinärer, som utexamineras från institutet i Stockholm, visat sig hafva för stora anspråk för att vara lämplige såsom veterinärer på landet. Dessa klagomål äro äfven fullt berättigade, och man kan ju i någon mån minska desamma genom att bereda tillfälle för dem, som genomgå Stockholms veterinärinstitut, att kunna göra sin kurs billigare än under närvarande förhållanden. Stats-Utskottets förslag har därför i detta hänseende ett obestridligt företräde framför hvarje annat förslag, ty genom detta förslags antagande skulle inträdesfordringarna för eleverne nedsättas till endast det kunskapsmått, som erfordrades för att kunna följa med undervisningen. Antager man åter det förslag, som framställes i reservationen, så har man ingen garanti för att sådan nedsättning verkligen kommer till stånd. För egen del tillåter jag mig icke bedöma, till hvilken grad sådan nedsättning kan ega rum, utan litar jag i detta fall helt och hållet på hvad sakkunnige personer härutinnan hafva förklarat, och de hafva sagt, att det mycket väl går an att sätta ned dessa inträdesfordringar så, att veterinärelevens förstudier kunna minskas med tvenne år.

*Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)*

Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)

Under sådana förhållanden synes det mig önskvärdt, att Utskottets förslag vunnit bifall, men då föga förhoppning derom för tillfället förefinnes, får jag nöja mig med att ännu en gång uttala önskvärdheten af att den ifrågasatta nedsättningen i kompetensvilkoren för elevs inträde i Stockholms veterinärinstitut måtte snarast möjligt komma till stånd.

Häruti förenade sig Herr *Jöns Rundbäck*.

Herr Nils Petersson: Jag hör väl att man ropar på proposition och jag undrar icke derpå, då så många talare redan före mig uppträdt. Jag tror dock att man får lugna sig litet, då man står i begrepp att afgöra denna fråga, som så länge varit diskuterad, i sådant syfte att den slutligen må kunna lösas. Det var äfven meningen både i Utskottet och på afdelningen att söka lösa frågan så, att båda partierna skulle känna sig tillfredsställda, både de, som vilja hålla på veterinärinrättningen i Skara, och de, som anse att man kan vara belåten med ett veterinärinstitut och hafva det i Stockholm. Det visar sig nu af Första Kammarens beslut i frågan äfvensom af de yttranden, som af de flesta talare afgifvits i denna Kammare, att man icke funnit sig belåten med denna kompromiss eller detta medlingsförslag. Då så är förhållandet, är det icke lönt för mig att tala om det förslaget, ehuru jag biträdt detsamma inom Utskottet, utan jag måste nu taga parti för det ena eller andra af de yrkanden, som här i Kammaren äro framställda. Då det nu är en känd sak och varit det under hela den tid denna fråga förelegat, att man behandlat Skara styfmoderligt, så vill jag icke vara med derom längre, utan förönsar mig med dem, som yrkat bifall till Friherre von Kræmers reservation. Det är bifall till hvad Utskottet föreslagit i punkten a) och sedermera punkten b), formulerad såsom han i sin reservation gjort.

Det är öfverflödigt att tala vidare i denna sak, ty hvar och en torde redan hafva stadgat sin mening deri. Men jag vill lägga Kammaren på hjertat att innan beslutet fattas noga betänka sig, så att vi ej sedermera möjligen få ångra oss, att vi så hastigt affärdat Skara veterinärinrättning, ty det har ofta framhållits att eleverne, som utexaminerats der, hafva varit fullkomligt lämpliga och dessutom billigare, än de som utgått från Stockholm. Det kan dessutom vara tvifvel underkastadt, huru vida den begärda nedsättningen i inträdesfordringarna vid institutet i Stockholm blir utaf. Under sådana förhållanden fruktar jag, att Riksdagen kan komma att ångra det beslut man nu står i begrepp att fatta. Man har sagt: hvarför skola vi nedsätta vårt veterinärväsende? Men det lärer väl ingen kunna påstå, att det blifver en nedsättning i veterinärväsendet, om man sätter ned inträdesfordringarna till den gräns, som erfordras för att genomgå den kurs i veterinärlära som förehafves i Stockholm. Det är en vinst att slippa gå två år i en särskild skola och lära sig sådana ämnen, som icke äro för veterinärväsendet till någon nytta.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till Friherre von Kræmers reservation.

Herr *Börjesson* instämde i detta anförande.

Efter det Herr vice Talmannen, med anledning deraf att åtskillige talare yrkat bifall till Herr Friherre von Kræmers reservation, erinrat, att nämnda reservation icke afsåge nu föredragna mom. a), lemnades ordet åt

*Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)*

Herr Ekman, som yttrade: Med anledning af Grefve Sparres yttrande, att man icke egde juridisk rätt att använda de ifrågavarande donerade medlen till det af reservanterne angifna ändamål, eller att det icke vore med donationens ändamål förenligt att förvandla Skara veterinärinrättning till en hofbeslagsskola och en anstalt för vårdande af sjuka husdjur, tager jag mig friheten att ur Herr Statsrådet och Chefens för Ecklesiastikdepartementet anförande till statsrådsprotokollet förlidet år angående denna sak citera följande ord:

“Justitiekanslersemetet, som erhållit nådig befallning att inkomma med underdånigt utlåtande, huruvida dessa donationers begagnande för veterinärinrättningen, ombildad till en fullständig hofbeslagsskola jemte sjukvårdsanstalt för husdjur, på sätt Medicinalstyrelsen i sin förenämnda skrivelse den 19 nästlidne November föreslagit, kunde anses strida mot någon af de utaf vederbörande gifvare meddelade föreskrifter för donationernas användning, har till åtlydnad häraf i underdånig skrivelse den 27 sistförflutne December anført, att genom en sådan ombildning som den föreslagna veterinärinrättningen visserligen skulle få en ringare omfattning och ett inskränktere syftemål än den veterinäranstalt, till hvars förmån den Hernqvistska donationen gjorts, hvarförutom vissa af de utaf Hernqvist för donationens användning meddelade detaljföreskrifter ej skulle kunna efterleivas, i följd hvaraf donationens begagnande för en sådan ombildad veterinärinrättning som den föreslagna väl kunde sägas vara i viss mån stridande mot de af Hernqvist för donationens användning meddelade föreskrifter; men att, då Hernqvists testamente ej stadgat såsom vilkor för donationens åtnjutande, att veterinärinrättningen skulle bibehållas vid sin dåvarande omfattning och organisation, eller i öfrigt innehölle någon bestämmelse derom att genom inskränkning eller förändring af inrättningen donationen skulle till Hernqvists arvingar eller andra förverkas, samt donationen genom att begagnas för den i enlighet med förslaget ombildade veterinärinrättningen ju fortfarande komme att lända till befordrande af en undervisningsanstalt i Skara för veterinärkonsten, hvilket väl finge antagas hafva utgjort testamentets hufvudsyfte, justitiekanslersemetet — med afseende jemväl derå att efter inrättandet af veterinärinstitutet i Stockholm veterinärinrättningen i Skara redan för länge sedan, såsom Medicinalstyrelsen ock påpekat, blifvit i strid mot Hernqvists testamente förändrad och inskränkt, utan att sådant ansetts utgöra hinder för donationens fortsatta begagnande för inrättningen eller föranledt anspråk på donationen från någon Hernqvists arvinge — finge såsom sin åsigt uttala, att den nu föreslagna ombildningen ej kunde anses vara i den mån stridande mot de af Hernqvist för donationens användande meddelade föreskrifter

Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)

att hinder för donationens fortfarande begagnande för den ombildade veterinärinrättningen skäligen borde anses förefinnas.“

Jag har velat anföra detta för att visa, att Justitiekanslersemetets och Chefens för Ecklesiastikdepartementet åsigt åtminstone är, att donationen kan användas på det nu föreslagna sättet.

Vidare sade Grefve Sparre, att han icke hört att hofbeslagsskolan utgör någon del af "ars veterinaria". Detta kommer sig förmodligen deraf, att Grefve Sparre glömt att Kongl. Maj:t uti det provisoriska reglementet för veterinärinrättningen i Skara af den 20 Juli 1855 i § 1 säger att "utgångsexamen omfattar de kunskaper, som äro erforderliga för utöfvandet af hofbeslagareyrket.“

Då den af Herrar Tamm och Odelberg föreslagna reservationen är detsamma som Andra Kammaren beslutade förra året, och då vidare det vore önskvärdt att en gång få slut på denna fråga, som är efter år utgjort ett tvistefrå inom Riksdagen, och då slutligen Första Kammaren med sitt votum biträdt den nyss omnämnda reservationen, så anhåller jag för min del att få yrka bifall till Herrar Tamms och Odelbergs reservation.

Herr *Aug. Peterson* instämde med Herr Ekman.

Herr *Sven Nilsson*: Jag har icke varit närvarande och åhört de skäl, som i diskussionen på eftermiddagen blifvit andragna för och emot Utskottets förslag, men ber att likväl få yttra några ord.

Då denna fråga först förekom på utskottsafdelningen, var jag till en början för Herr Fredholms förslag. Men då man under öfverläggningen om motionen sökte sammanjemka de olika meningarna mellan anhängarne och motståndarne till institutet i Skara för att en gång få slut på det oupphörliga, riksdag efter riksdag återkommande talet om Skara veterinärinstitut, gaf jag likasom flere andra efter, och resultatet af dessa sammanjemkningsförsök föreligger nu i Utskottets förslag.

Vännerna af institutet i Skara, hvilka äro emot de höga kompetensvilkoren för inträde vid institutet i Stockholm, fruktade nemligen för att, om man antog Herr Fredholms förslag, som icke var sammanställt med någon underdånig skrifvelse i syfte att få kompetensfordringarna för inträde vid veterinärinstitutet i Stockholm nedsatta, Första Kammaren, i fall motionen bifölles, icke sedan skulle gå in på någon sådan skrifvelse, hvarigenom hoppet om fordringarna på kompetensvilkorens nedsättande komme att tillintetgöras, under det de åter ansågo att Första Kammaren skulle vara mera benägen för förslaget, om beslutet förenades med en skrifvelse i nyssnämnda syftning, på sätt Utskottet föreslagit. Nu har emellertid Första Kammaren öfvergifvit sin åsigt från i fjol i frågan och antagit Herrar Tamms och Odelbergs reservation, som är af samma innehåll som Andra Kammarens beslut sistlidet år, men med tillägg af ett moment, som jag föreställer mig fullkomligt skall tillfredsställa anhängarne af institutet i Skara, i det att detsamma innefattar en begäran om nedsättning i fordringarna för inträde vid veterinärinstitutet i Stockholm, hvar-

igenom de farhågor, som man förespådde, nu blifvit undanröjda. Hvad jag nu särskildt vill fästa uppmärksamhet på, är att, i fall Kamrarnes stanna i olika beslut, d. v. s. mellan antagarne af Utskottets förslag och de nämnda reservanternes, det är uppenbart att gemensam votering kommer att anställas om mom. a), hvaremot, eftersom ordalagen i de begge förslagen i mom. b) icke äro fullt öfverensstämmande med hvarandra, det skulle kunna hända att, vid ett försök till sammanjemkning af detta moment, detta misslyckades, och således hela frågan om nedsättning i kompetensvilkoren för inträde vid institutet i Stockholm förfölle. Jag hemställer därför till dem, som hålla på de lägre fordringarna och på samma gång äro vänner till institutet i Skara, och ännu mera till dem, som önska få slut på striderna vid riksdagen om denna fråga — att, på det att Kamrarnes måtte fatta sammanstående beslut, och att skrifvelseförslaget skall falla, Kamrarnes måtte antaga Herrar Tamm och Odelbergs reservation, till hvilken jag för min del yrkar bifall.

*Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)*

Med Herr Sven Nilsson instämde Herrar *Magnusson* och *Björkman*.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talmannen framställde enligt de yrkanden, som i fråga om nu föredragna moment förekommit, propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå och bifall i stället till det yrkande, som innefattades i mom. a) i den af Herrar Tamm och Odelberg mot punkten afgifna reservation; och förklarade Herr vice Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den senare meningen. Votering begärdes emellertid och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att Kammaren, med afslag å Stats-Utskottets hemställan i 23 punkten mom. a) i Utlåtandet N:o 12, godkänner mom. a) i den af Herrar Tamm och Odelberg mot punkten afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Stats-Utskottets omförmälda hemställan.

Vid röstsedlarnes sammanräkning befans, att 111 ledamöter röstat ja mot 37, som röstat nej; varande alltså beslut fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Efter föredragning vidare af *mom. b)* anförde:

Herr Jonson i Fröstorp: Då *mom. b)* icke var föredraget, när ag förra gången hade ordet, ber jag nu om bifall till den af Herr

Angående
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)

von Kræmer vid betänkandet fogade reservation. Jag gör detta så mycket hellre, som jag är öfvertygad derom, att, hvad också Utskottet sagt, en begäran om nedsättning i inträdesfordringarna icke kan af vederbörande godkännas. Orsaken hvarför jag icke kan vara med om mom. b), sådant det af Utskottet blifvit föreslaget, är den, att man verkligen behöfver en andra klassens veterinärer, emedan stockholmsveterinärerna äro så dyra, att det icke är godt att anlita dem, och att de följaktligen icke äro af mycken nytta för landtmanen. Skulle man på det sätt, som framgår ur Utskottets hemställan, helt och hållet slopa veterinärinrättningen i Skara, så får jag väl finna mig deri, men jag vill dock i afseende härför ännu en gång framhålla att det, såsom jag föreställer mig, skall komma att blifva allt för dyrt att i orterna använda Stockholms veterinärer.

Herr Sven Nilsson: Med anledning deraf att Kammaren vid mom. a) fattat sitt beslut i enlighet med den af Herrar Tamm och Odelberg afgifna reservationen, hemställer jag att beslutet äfven i fråga om mom. b) måtte fattas i enlighet med denna reservation. Jag gör denna hemställan, på det att icke Kammaren genom att bifalla Utskottets hemställan eller Friherre von Kræmers reservation i mom. b.) skulle komma att fatta ett beslut, som innehölle två från hvarandra skiljaktiga meningar, som, om de ej kunna sammanjemkas, kunna föranleda att skrivelseförslaget förfaller vid denna riksdag. Jag anhåller således. att äfven mom. b) måtte af Kammaren antagas i enlighet med den af Herrar Tamm och Odelberg till betänkandet fogade reservation, hvilken är af Första Kammaren redan antagen.

Häruti instämde Herr *Gunnar Eriksson*.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, framstälde Herr vice Talmannen propositioner först på bifall till Utskottets hemställan och sedermera hvar efter annan, på bifall till de yrkanden, som innefattades i Herr Friherre von Kræmers och Herrar Tamms och Odelbergs reservationer, och blef denna sistnämnda proposition med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 24—26.

Biföllos.

Punkten 27.

Angående
natur-
historiska
riksmuseets
afdelning för
arkegoniater
m. m.

Kongl. Maj:t hade föreslagit att, för inköp och insamling af naturalier vid riksmuseets afdelning för arkegoniater och fossila växter, till arbetsbiträden derstädes och till bestridande af andra med arbetena vid afdelningen förenade utgifter, förhöjning i anslaget till materiel, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid samlingarnas ordnande måtte beviljas med 2,000 kronor.

Med anledning häraf hemstälde Utskottet under denna punkt, att

Riksdagen endast på det sätt måtte bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen på *extra stat* för år 1887 anvisade ett belopp af 1,000 kronor såsom tillfällig förhöjning i naturhistoriska riksmuseets anslag till materielen, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid de naturhistoriska samlingarnas ordnande.

*Angående
natur-
historiska
riksmuseets
afdelning för
arkegomater
m. m.
(Forts.)*

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Friherre Nordenskiöld: Jag måste på det högsta beklaga det resultat, hvartill Utskottet kommit i denna fråga. Det ifrågasvarande anslaget är nemligen för vetenskapen af stor vikt och dessutom tilltaget så ytterst anspråkslöst, att det sannerligen icke tål vid någon afprutning. Icke heller kan man, för att fylla detta behof, gifva anvisning på en annan afdelning inom museet, der ingenting finnes att taga. Visserligen omfattar den nyinrättade afdelningen inom museet en liten del af de gamla botaniska samlingarna (arkegoniaterna); dess öfvervägande del utgöres dock af fossila växter. Denna del af museet har under de senaste åren i hög grad förökats dels genom för vetenskapen ytterst viktiga samlingar, som hemförts af våra många vetenskapliga expeditioner, dels genom den omständigheten, att Södra Sveriges kolförande lager bearbetats i en vida mer omfattande skala än förut, hvarigenom en ofantlig mängd fossila växter frambragts, hvilkas kändedom är af största vikt för kunskapen ej allenast om fosterlandets, utan äfven hela jordklotets geologiska historia.

För dessa samlingars vård anslag Riksdagen för några år sedan medel till aflönande af en intendent. Men för att utöfva sin befattning behöfver denne naturligtvis medel dels för att fortfarande inköpa eller på annat sätt anskaffa sådana föremål för museet, som för studiet af växtpaleontologien, och särskildt för bearbetande af de viktiga samlingar, som redan förefunnos, voro oundgängligen nödvändiga, dels för anskaffande af materiel för museet och dels för aflönande af nödigt arbetsbiträde. Jag kan sannerligen ej inse, huru det skall blifva möjligt för honom att reda sig med mindre anslag än det, som här begäres, eller 2,000 kronor. I det fallet kunde jag visserligen anföra åtkilliga detaljuppgifter rörande förlidet års utgifter. Kammaren torde dock vara föga trakterad af att få höra dessa siffror, som det för de i museernas anordning oinvigde dessutom vore temligen svårt att rätt följa; jag skall därför afstå från att framlägga några sådana och inskränka mig till att ännu en gång nämna, till den kraft och verkan det kan hafva, att det här begärda anslaget är tilltaget så ytterligt knappt som möjligt.

Medan jag har ordet, måste jag dock fästa uppmärksamheten på några bestämda fel i Utskottets motivering. Utskottet säger bland annat, att "den afdelning af riksmuseum, om hvilken här är fråga, är af mera tillfällig beskaffenhet, enär aflöning åt intendenten vid densamma endast blifvit beviljad åt denne personligen." Detta senare är visserligen riktigt. Men äfven om någon särskild intendent framdeles icke blifve vid afdelningen anställd, så finnas ju dock dess för vetenskapen och för kändedom om våra egna naturförhållanden viktiga samlingar

Angående
natur-
historiska
riksmuseets
afdelning för
arkegoniater
m. m.
(Forts.)

i behåll, och dessa behöfva vårdas och hållas för forskarne tillgängliga — och dertill behöfves ju alltid medel.

Utskottet ger vidare, då det prutar af 1,000 kronor, det rådet, att man kan taga detta belopp från den botaniska afdelningen. Detta kunde nu visserligen anses vara berättigadt, eftersom en del af den nu ifrågakvarande nya afdelningen verkligen kan betraktas som utbruten ur den botaniska institutionen. Men den utvidgning, som denna sistnämnda numera fått, gör en sådan medelsöfverflyttning alldeles omöjlig. När det nuvarande anslaget till den botaniska afdelningen bestämdes, bestodo dess samlingar hufvudsakligen af pressade, i särskilda skåp ordnade och inpackade växter. Men sedan dess har äfven i vårt land det botaniska studiet fått en annan rigtning, och samlingarna bestå numera icke endast af pressade, lätt bevarade växter, utan äfven af föremål, inlagda i sprit eller andra för konservering afsedda vätskor. Härtill behöfves dyrbarare materiel än förut. Den botaniska institutionen har därför redan med sitt nu, varande anslag ytterst svårt att slå sig ut, och det är absolut omöjligt att från dess anslag utbryta 1,000 kronor, som Utskottet ifrågasatt.

Slutligen tyckes Utskottet föreställa sig, att, då här begärts ett belopp af 600 kronor till arbetsbiträden m. m., fråga egentligen skulle vara om vetenskapligt biträde. Så är dock icke förhållandet. Det är blott meningen att åt museets föreståndare anskaffa sådan handräckning, att han icke behöfver slösa bort sin tid med att till exempel packa upp och in lådor eller förrätta andra rena vaktmästare- och konservatorsgöromål.

På grund af hvad jag sagt, kan jag icke vara med om någon nedprutning i det begärda anslaget, och jag kan icke heller finna det vara skäl att uppföra anslaget på extra stat. Herr vice Talman, jag ber därför få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Gunnar Eriksson: Utskottet har i sitt betänkande, såsom det mig synes, anfört tillräckligt talande skäl för sitt förslag, och jag får därför i korthet allenast yrka bifall till dess hemställan.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Hammarskjöld: Då Riksdagen på Kongl. Maj:ts framställning beviljade anslag för Professor Nathorsts anställning vid Vetenskapsakademien, så var meningen att han skulle öfvertaga vården af arkegoniater och fossila växter. Det fordras nu med nödvändighet, att han skall hafva några medel att röra sig med, för att han skall kunna fullgöra denna sin verksamhet. Då sådana medel icke blifvit af Riksdagen beviljade, har Kongl. Maj:t för nästlidet år nödgats lemna anslag till ändamålet af 8:de hufvudtitelns besparingar. Dessa besparingar äro temligen små och hårdt anlitade. Jag har äfven af detta skäl manats att hålla igen i afseende å summans storlek. Men man öfvertygade mig, att 2,000 kronor verkligen voro behöfliga. Utskottet har ansett, att en del af det belopp, som kunde erfordras för riksmuseets ifrågakvarande afdelning, kunde beredas från riksmuseets botaniska iustitutions medel. Den tanken föll äfven mig in.

Jag framkastade denna möjlighet, men jag blef snart öfvertygad om, att intendenten för den botaniska afdelningen ingalunda hade för mycket. Jag måste därför tillstyrka Konungen att för nästlidet år bevilja den summa, som Vetenskapsakademien åt Professor Nathorst begärt, och hvilken summa är till beloppet lika med den, som Kongl. Maj:t nu äskat å ordinarie stat. — Då ifrågakända behof är ständigt, och man icke utan skäl klagar öfver de förskräckligt många punkterna under 8:de hufvudtiteln, så ansåg jag mig icke böra genom anslagets uppförande å extra stat onödigtvis öka antalet af dessa årligen återkommande punkter. Skulle emellertid Riksdagen vara af den mening, att Riksdagen vill för hvarje år fatta beslut angående förevarande anslag, så lägges det icke någon synnerlig vikt på att anslaget beviljas å ordinarie stat. Men beloppet är verkligen af behofvet påkalladt och kan icke nedprutas. Någon vidare utredning i saken torde icke erfordras, efter det sakrika föredrag, som den förste talaren hållit. Jag hemställer, om det icke kan vara skäl att bifalla Kongl. Maj:ts framställning, åtminstone hvad anslagets belopp beträffar.

Angående naturhistoriska riksmuseets afdelning för arkogoniater m. m. (Forts.)

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter det Herr vice Talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll Kamraren Utskottets hemställan.

Punkterna 28—49.

Blefvo jemväl bifallna.

Punkterna 50 och 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52—54.

Biföllos.

Punkten 55.

Lades till handlingarna.

Punkten 56.

Till en medicinskt-pediatrik klinik vid Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn hade Kongl. Maj:t begärt ett extra anslag för 1887 af 1,800 kronor, men hemställde Utskottet under denna punkt, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej måtte af Riksdagen bifallas.

Angående anslag till medicinskt-pediatrik klinik vid Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Hammarskjöld: En väsentlig del af läkarebildningen består deri

*Angående
anslag till
medicinskt-
pediatrisk
klinik vid
Kronprinses-
san Lovisas
vårdanstalt
för sjuka
barn.
(Forts.)*

att de unga medicine kandidaterne vid sjuksängen få lära känna så väl sjelfva sjukdomen som sättet att behandla densamma. Barnsjukdomarne äro en särskild branch af medicinen och fordra därför också ett särskildt studium. För att de unga läkarne måtte kunna erhålla den erforderliga praktiska färdigheten vid behandlingen af dessa sjukdomar, har undervisning meddelats på allmänna barnhuset. Denna anstalt har intill sista hösten funnits i trakten af Adolf Fredriks kyrka, men, då dess byggnad i många afseenden befans olämplig, har styrelsen för anstalten gått i författning om anskaffande af en bättre byggnad och derefter sålt det gamla huset. Den nya byggnad, som för anstalten numera blifvit uppförd, ligger i eu af stadens utkanter. Förändringen har haft åtskilliga följder med sig. Den har haft en mycket lycklig följd i det afseendet, att de barn, som å anstalten vårdas, efter hvad läkarne upplyst, blifvit friskare, men dermed har äfven följt, att det numera är mycket mindre tillfälle för läkarne att studera barnsjukdomarne. För det andra har anstaltens aflägsna läge haft till följd, att den polyklinik för barnsjukdomar, som derstädes förut egt rum, numera väsentligen minskats i betydelse, d. v. s. att det tillfälle för människor från hvilken annan del af staden som helst att derstädes få råd för sina sjuka barn numera mycket mindre begagnas, ty afståndet är för de flesta så stort, att föräldrarne föredraga att vända sig åt andra håll. Således har äfven denna källa till undervisningsmaterial väsentligt förminskats. Man har därför nödgats se sig om efter andra utvägar, på det att läkarne måtte få den nödiga praktiska utbildningen i dessa sjukdomars behandling, och för sådant ändamål vände man sig till styrelsen för Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn och begärde, att läkarne der skulle få tillfälle till undervisning.

Direktionen visade mycken betänklighet vid att bifalla en sådan begäran, fruktande att derigenom skulle uppstå obehag och störingar i afseende å anstaltens vård och skötsel. Men af intresse för saken gick direktionen slutligen in derpå, dock till en början endast på försök. Direktionen förklarade ock, att de särskilda utgifter, som af denna anordning kunde blifva en följd, kunde eller ville direktionen icke åtaga sig, utan måste dessa från annat håll beredas. Detta är ju också en ganska naturlig begäran af direktionen, och det är för beredande af tillgångar till dessa utgifters bestridande Kongl. Maj:t nu begärt anslag af Riksdagen.

Här är således icke, såsom jag hört att somliga inbilla sig, fråga om anslag till förmån för sagda *anstalt*; ty denna har icke intresse af att ifrågavarande undervisning der meddelas; utan Kongl. Maj:t har begärt anslaget, på det att de unga läkareämnena der skola få undervisning, enär det gamla undervisningsmaterialet så väsentligt minskats som skett.

Nu säger Utskottet, att, om det behöfves, kan man taga af åttonde hufvudtitelns besparingar. Jag skall häremot förklara, att det icke förefaller mig riktigt, detta sätt att för fortvarande statsutgifter anvisa på besparingarna. Man har heller icke förut ansett rätt att

Kongl. Maj:t så användt besparingarna, utan har man ansett dessa böra användas allenast för mera tillfälliga behof. Här är åter fråga om en utgift, som år efter år torde återkomma, och då fordrar aktningen för Riksdagen, likasom ordentlig budgethänsyn, att frågan underkastas Riksdagens pröfning och godkännande. Afslås nu detta, får jag bekänna, att jag icke tilltror mig att taga medel för ändamålet af de allmänna besparingarne, så mycket mindre som dessa icke äro så stora, att de kunna tåla vid en ständig utgift af så pass betydande belopp.

Af dessa skäl är det som jag lägger Kammaren på hjertat i den medicinska bildningens intresse att gifva sitt bifall till hvad Kongl. Maj:t har föreslagit.

Herr Wretlind: Till hvad som nyss yttrats från statsrådsbänken skall jag be att få lägga några ord. Jag vill då först påpeka, att äfven en sådan här klinik för *äldre* barn fans vid allmänna barnhuset, då det stod kvar vid Drottninggatan, ehuru kliniken der *hufvudsakligen* var för dibarn. Ty kliniken för äldre barn var endast under form af s. k. poliklinik, d. v. s. de sjuka barnen fördes till barnhuset för hvarje gång för erhållande af läkareråd; denna klinik afsåg således förnämligast långsamma, kroniska sjukdomar, hvaremot der icke funnits någon egentlig klinik för sängliggande äldre barn. Naturligtvis har nu behofvet af en sådan klinik för äldre barn blifvit mera kämbart genom barnhusets flyttning, och då nu ett privat sjukhus blifvit stäldt till den medicinska undervisningens förfogande, ligger deri utan tvifvel ett ganska stort tillmötesgående från direktionens sida. Det har icke heller lyckats utan ganska betydande bearbetningar, ty det är ju alltid förenadt med hvarjehanda olägenheter att upplåta en privat inrättning för ett sådant ändamål som klinisk tjänstgöring, då en mängd unga läkare skola besöka inrättningen.

Den praktiska nyttan af medicinsk klinik beror naturligtvis i hög grad derpå, att de studerande hafva till sitt förfogande så stort material som möjligt vid sina studier. Men en betydlig olägenhet äfven här i Stockholm ligger just i bristen på tillräckligt material. Detta är också en väsentlig orsak hvarför en stor del unga läkare, sedan de slutat sin ganska omfattande studiekurs här i Sverige, gerna, om de det kunna, använda ett eller annat år att i utlandet fullborda sina studier, därför att de vid de stora sjukhusen der med sina hundratals, ja tusentals sjuksängar hafva så rikligt material till sitt förfogande.

Det synes mig således vara ganska olämpligt att afvisa ett sådant tillmötesgående från en privat inrättning, som här är i fråga, då den förklarar sig vilja låta sitt material komma den medicinska undervisningen till godo.

Utskottet anför såsom skäl för sin afstyrkande hemställan, att det "hyser tvekan om lämpligheten af att en enskild välgörenhetsinrättning på sätt här är i fråga tages i anspråk af en statens institution för vetenskapliga rön". Ja, betänkligheter kan man visser-

Angående anslag till medicinskt-pediatrik klinik vid Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn.
(Forts.)

Angående
anslag till
medicinskt-
pediatrisk
klinik vid
Kronprinses-
san Lovisas
vårdanstalt
för sjuka
barn.
(Forts.)

ligen hafva skäl att hysa, om man ser saken ur den enskilda inrättningens synpunkt, men ser man den ur synpunkten af den medicinska undervisningens intresse, så tror jag att man, långt ifrån att hysa några betänkligheter, snarare bör vara tacksam. Ty det är otvifvelaktigt en stor vinst för staten att sålunda kunna få begagna sig af en enskild inrättnings material. Om man i stället väckte förslag om uppförandet af ett nytt sjukhus för att vinna samma ändamål, så skulle ett sådant företag sannolikt gå löst på hundra tusentals kronor. Man bör därför icke visa från sig ett sådant anbud som detta, och jag ber därför att få instämma i yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, i synnerhet som det här gäller en så ytterst obetydlig summa för vinnande af ett viktigt vetenskapligt ändamål.

Herr *Wilh. Carlson* instämde med Herr *Wretlind*.

Herr *Nils Petersson*: Det är visst ingen lätt sak för mig och andra, som lika med mig sakna kännedom om det medicinska studiet och dess fordringar, att yttra sig i en fråga, sådan som denna. Jag må dock säga att det föreföll både mig och åtskilliga af mina kamrater i Utskottet som om man borde kunna anordna, om jag så må säga, en slags qvittning, så att man kunde deraf hafva ömsesidigt gagn, nemligen på så sätt, att de unge läkarne lemnade fri sjukvård i utbyte mot det tillträde till anstalten, som åt dem bereddes. Det är ju ganska möjligt att den anstalt, som här är i fråga, är god och ändamålsenlig, och att man vill på något sätt bereda densamma ett litet bidrag från statens sida; men i så fall är det dock icke lämpligt att gifva detta bidrag under den skylt, som här framställes. Emellertid tror jag att man för närvarande bör inskränka sig till att yrka bifall till Utskottets förslag, i synnerhet med tagen hänsyn till den anvisning Utskottet lemnat, eller att medlen för ändamålet kunna tagas från de allmänna besparingarna.

Herr *Wretlind*: Det hördes af den siste talarens anförande, att Utskottet fullkomligt missuppfattat den sak, hvarom här är fråga. Det är alls icke fråga om att förskaffa läkarvård vid anstalten, ty läkarvård finnes naturligtvis der, och en mycket god sådan. Här tillkommer således för sjukhuset endast det obehaget, att i stället för att denna läkarevård bestrides af 2 läkare, kommer en svärm af 20 à 30 sådana dagligen eller nästan dagligen för att studera de sjuka barnen; men detta kan verkligen icke vara något godt för anstalten, utan tvärt om obehagligt. Häraf är klart, att i frågavarande anstalt visar ett verkligt tillmötesgående, då den ställer sina lokaler till disposition för det ändamål, hvarom nu är fråga.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr vice Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de meningar som förekommit, blef, med afslag å Utskottets hemställan, Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning af Kammaren bifallen.

Punkterna 57—64.

Biföllos.

Punkten 65.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 78) hade Herr *E. Hammarlund* på anförda skäl föreslagit, att Riksdagen måtte å extra stat för år 1887 uppföra och till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 6,000 kronor att utdelas som resestipendier åt folkskolelärare och folkskolelärarinnor på de vilkor, Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, men hemställde Utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Angående ifrågasatt anslag till resestipendier åt folkskolelärare och lärarinnor.

Rörande detta ämne anförde:

Herr Hammarlund: Med den starka benägenhet, som för närvarande finnes hos Stats-Utskottet att afslå alla enskilda motioner, som i någon mån afse en statsutgift, var det naturligtvis icke oväntadt, att äfven denna motion skulle afstyrkas af Utskottet, huru behjertansvärdt än det ändamål är, som deri är afsedt.

Pligtskyldigst måste jag till en början yttra några ord om de skäl Utskottet anført för afslag. För det första yttrar Utskottet att "något allmännare känt behof af dylika resestipendier, åtminstone så vidt utrikes resor angår, Utskottet veterligen icke yppats". Om Utskottet härmed menar, att inom lärarecorpsen icke uttalats någon önskan om resestipendier, så är Utskottet illa underrättadt. Frågan om folkskolelärares fortsatta utbildning har under de senare åren af snart sagdt *alla* folkskolelärareföreningar lifligt debatterats, och man har dervid bland annat äfven uttalat önskvärdheten af att dylika stipendier måtte af staten beviljas. En af de större föreningarna behandlade nyligen särskildt denna fråga och uttalade dervid såsom sin åsigt: att beviljandet af resestipendier åt folkskollärare, som vilja studera folkskoleväsendet i vårt och främmande land, skulle kraftigt bidraga till folkskolans och folkbildningens höjande; dylika studieresor skulle nemligen öka lärarnes intresse för skolans uppgift, vidga deras andliga synkrets och bidraga till utrotande af mycken slentrian i undervisningen, och detta gagnande inflytande skulle genom stipendiaternas redogörelser i pressen och på skolmöten äfven sträcka sig till ett stort flertal af öfrige lärare inom corpsen;

att det sålunda vore i hög grad önskligt, att den nu i riksdagen framlagda motionen om resestipendier åt folkskolelärare blefve bifallen.

Äfven vid det förliden sommar i Kristiania hållna allmänna nordiska skolmötet, som var besökt af mellan tre- och fyratusen lärare, kom denna fråga på tal, och mötet gjorde följande uttalande: "För att främja den *praktiska* utbildningen bör staten bevilja pedagogiska resestipendier åt de folkskolelärare, som önska taga kännedom om skolförhållandena i eget eller i andra land". Under den diskussion, som

Angående
ifrågasatt
anslag till
resepstipen-
dier åt folk-
skolelärare
och lärarin-
nor.
(Forts.)

föregick detta beslut, anförde en norsk lärare, bland annat följande: "de resestipendier, som i Norge utdelades, hade efter allas mening verkat i hög grad välgörande. De norska folkskollärarne hade genom dem kommit i tillfälle att lära mycket af de svenska, och önskade intet hellre än att genom dylika stipendiens införande i Sverige sättas i stånd att i någon mån afbetala sin skuld till de svenska medbröderna".

Men det är icke blott bland lärarne sjelfve, som önsknigar i detta hänseende blifvit framställda. Äfven från skolans högre målsmän hafva dylika uttalanden förnummits. Jag ber att i detta hänseende särskildt få erinra derom, att den framstående folkskoleinspektören och seminarieriktorn Carl Kastman, känd såsom författare på det pedagogiska området, har i den af honom utgifna "Tidskrift för folkundervisningen" uttalat såsom synnerligt behjertansvärdt, "att en summa årligen ansloges till stipendier åt folkskolelärare för studerande af skolväsendet i det egna landet eller i främmande länder". Sålunda kan man med allt skäl säga, att ett känt behof af dylika resestipendier gjort sig gällande.

Utskottet anför vidare, att "statens utgifter för folkskoleväsendet redan nu äro så betydliga och dessutom i oupphörlig tillväxt. att den största varsamhet är af nöden, då fråga är om nya sådana för ändamål, som förut icke af staten främjats". Men icke skall man väl blott för att konsekvent hålla på sparsamhetsprincipen afslå äfven det minsta anslag, hur behjertansvärdt än det ändamål må vara, för hvilket anslaget begäres.

Vidare anför Utskottet, att "det är ovisst, om mer än högst få folkskolelärare finnas, som äro i stånd att i länder, der svenska språket icke allmänt förstås, inhemta några för deras kall nyttiga kunskaper". Jag tror att erfarenheten visar, det Utskottet icke har rätt i detta sitt påstående. Då lärareföreningarna behandlat denna fråga, hafva de såsom sin mening uttalat, att det finnes redan nu icke så få inom folkskolelärarecorpsen som besitta tillräcklig språkkänedom för att med framgång kunna studera folkskoleväsendet i andra länder. Härtill kommer att om anslag till sådana resestipendier beviljas, skulle detta blifva en sporre, en eggelse för andra icke språkkunnige att göra sig kompetente till dylika stipendiens åtnjutande. Är det för öfrigt att antaga, att de norska och danska folkskollärarne äro mer språkkunnige än de svenska? Jag tror det icke, och dock hafva dessa lärare under många år åtnjutit förmånen af resestipendier.

Slutligen anför Utskottet något, i hvilket det är mig ett nöje att till alla delar instämma. Utskottet säger nemligen, att det icke är "besök vid de stora, allmänna folkskoleläraremötena, som medföra den största nytta, utan att tvärt om mindre länsvis ordnade möten, dit resekostnaderna ej kunna blifva så stora, äro af vida mer verkligt gagn". Som sagdt, det är mig ett nöje att i allo instämma häruti. Men det är en sak, som jag icke förstår, och det är hvarför detta yttrande står här. Jag har icke begärt ett enda öre för resor till läraremöten. Min motion handlar om *studieresor*.

Om nyttan af dylika studieresor kan icke gerna vara mer än en

mening. Denna nytta har också till fullo uppskattats i Norge, der Stortinget årligen beviljar anslag för detta ändamål. De norska lärare, som genom dylika stipendier satts i tillfälle att göra resor i pedagogiskt syfte, hafva hemkommit med vidgad andlig synkrets, större sjelfkritik och ett lifligare intresse för sitt kall. Genom muntliga och skriftliga meddelanden hafva deras under resorna gjorda iakttagelser blifvit kända i vidsträckt kretsar och sålunda kommit äfven andra än stipendiaterna till godo. På detta sätt har år efter år tillförts skolan en frisk ström af väckande och lifvande tankar, som bidragit till motarbetande af den slentrian, hvilken så lätt insmyger sig i undervisningen. Äfven i Sverige har man någon erfarenhet i detta hänseende, fast helt obetydlig. Jag hade nöjet förliden höst vara närvarande vid ett folkskoleläraremöte, icke här i Stockholm utan i landsorten, vid hvilket tillfälle en lärare, som på egen bekostnad gjort en studieresa i Norge, nu på uppdrag af sin folkskoleinspektör, inför kamraterna framlade resultaten af sin resa. De ord, med hvilka han afslöt sin berättelse, äro ganska beaktansvärda. De lydte så: "De totalintryck jag mottog i broderlandet, hafva gifvit mig en berättigad anledning att till svenska folkskolans lärare och målsmän uttala ett: gif akt! Norska folket är en ungdomlig och lifskraftig nation, som, efter alla tecken att döma, under den närmaste framtiden kommer att just på undervisningens område gå med snabba steg framåt. Aktom oss, att de icke gå oss förbi!"

Man kan icke heller göra den invändning, att beviljandet af resestipendier är ett för staten främmande ändamål. Staten beviljar nemligen redan nu ganska betydande belopp för resestipendier, såsom till officerare 9,000 kronor, till militärläkare 2,000 kronor, till personer, som i utlandet vilja studera landtbruket, 6,000 kronor, till arbetare i de särskilda näringsyrkena 12,000 kronor, till personer, som önska i främmande land förvärfva ökad insigt i bergshandteringen 6,000 kronor, till lärare i främmande lefvande språk 6,000 kronor, till konstnärer 9,000 kronor. Man kan då med skäl fråga, hvarför folkskolelärarne skola vara utan. Hvarför icke bevilja ett mindre belopp, som skulle komma dem till godo, eller egentligen icke dem utan folkundervisningen till godo?

I nu föreliggande utlåtande förekommer på sidan 14 ett uttalande, som på det högsta glädde mig, när jag läste det samma. 1886 års Stats-Utskott förklarar nemligen der vid tal om Herr Granlunds motion om ett läroverk i Motala, att det i allo instämmer i ett uttalande, som gjordes af Stats-Utskottet vid 1879 års riksdag. Detta uttalande — i hvilket jag hoppas, att denna Kammare instämmer — lyder så: "Vida riktigare och mera ändamålsenligt (än att inrätta nya läroverk) synes det vara att *utveckla och förbättra folkskolorna*, så att dessa kunde blifva lämpliga jemväl för mindre städer och köpingar." Nå väl, låtom oss vara öfverens om att utveckla och förbättra folkskolan. Men härför gifves det väsentligen endast tvenne utvägar: 1:o att höja lärarens bildning; 2:o att förbättra hans vilkor. Den sista utvägen synes denna Kammare icke vilja vara med om. Under sådana förhållanden hoppas jag, att den i stället så mycket mer vill

Angående ifrågasatt anslag till resestipendier åt folkskolelärare och lärarin nor.
(Forts.)

Angående
ifrågasatt
anslag till
resestipen-
dier åt folk-
skolelärare
och lärarin-
nor.
(Forts.)

främja det förra eller folkskolelärnens utbildning, och det är i denna förhoppning jag nu — Herr Talman — yrkar bifall till min motion.

Herr Sven Nilsson: Som Kammaren finner, har jag reserverat mig mot Stats-Utskottets betänkande i denna punkt. Inom Stats-Utskottet var jag ensam om min mening, och jag kan således icke hafva någon förhoppning om att det förslag, motionären framställt, skall vinna Kammarens bifall, men jag har i alla fall velat uttala, att jag anser att det varit skäl att bifalla motionärens förslag. De skäl härför, som jag tänkt framställa, hafva redan af motionären sjelf blifvit utvecklade, och då han således härutinnan förekommit mig, skall jag endast anhålla att få instämma med honom.

Häruti instämde Herr von *Friesen*.

Herr Gunnar Eriksson: Jag tror icke, att man kan säga, att Stats-Utskottet gjort sig skyldigt till någon njugghet mot undervisningsväsendet, såsom den näst siste talaren sade, tvärt om, anser jag, att Stats-Utskottet vid alla möjliga tillfällen visat mycken frikostighet, ej minst mot folkskolan. Vore det nu så, att vårt svenska folkskoleväsen vore så utveckladt, att det icke funnes mera att lära här hemma, kunde det ju vara bra att utomlands söka inhemta ytterligare kunskaper, men då så icke är, utan mycket ännu finnes att lära för våra skollärare inom Sverige, anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets framställning i frågan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Sedan propositioner gifvits å de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 66—69.

Biföllos.

Punkten 70.

Lades till handlingarna.

Punkterna 71—73.

Biföllos.

Punkten 74.

Mom. a).

Biföllos.

Mom. b)

Med anledning af en af Kongl. Maj:t gjord framställning om rätt till ålderstillägg för föreståndaren och vissa lärare vid institutet för blinda, att åtnjutas under hvarterdera af åren 1886 och 1887, hemställde Utskottet, att hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit måtte i den mån af Riksdagen bifallas, att Riksdagen medgifve, att institutets föreståndare, lärare för den intellektuella undervisningen samt arbetslärare och lärarinnor måtte efter fem års för nit och skicklighet vitsordad tjenstgöring, räknad från början af kalenderåret näst efter det, under hvilket de tillträdde de i nu gällande stat upptagna aflöningar, ega att under år 1887, i den mån institutets medel lemnade tillgång, åtnjuta ålderstillägg, föreståndaren och lärarne för den intellektuella undervisningen med 500 kronor hvar, samt arbetsläraren och lärarinorna med 250 kronor hvar.

*Angående
ålderstillägg
för förestån-
dare och
lärare vid
institutet för
blinda.*

I fråga härom anförde:

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Hammar skjöld: Kongl. Maj:t hade i denna punkt begärt den förman, att ålderstillägg till föreståndare och lärare vid blindinstitutet skulle utgå för åren 1886 och 1887. Stats-Utskottet har tillstyrkt detta endast för år 1887. Jag ber då få framhålla några skäl hvarför jag trott Stats-Utskottet bort tillstyrka ålderstillägget äfven för innevarande år.

Förslaget till den nuvarande staten för blindinstitutet innehöll äfven bestämmelser om ålderstillägg. Då emellertid anlagen till blindinstitutet till en stor del äro uppförda på extra stat, ansågs ej skäl vara att 5 år på förhand fatta beslut om ålderstillägg. Med 1886 års början äro 5 år förflutna, sedan blindinstitutets nuvarande stat började tillämpas. Från den tiden borde derföre de tilltänkta ålderstilläggen utgå. Men jag förstår mycket väl, att Stats-Utskottet ansett sig förhindradt att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna utsträckning, derför att man icke gerna beslutar en utgift, som angår det löpande året. Men i detta fall är icke fråga om någon ändring i 1886 års budget, ty förslå icke institutets egna medel för år 1886 till ålderstilläggen, komma de naturligtvis icke att utbetalas. Det gäller endast ett medgifvande, att få utbetala ålderstillägg af möjligen disponibla medel.

Då detta sålunda icke på något sätt är en budgetfråga, som på något sätt belastar den redan bestämda statsbudgeten för innevarande år, tror jag icke denna omständighet bort utgöra något hinder för ålderstilläggens tillgodonjutande redan i år eller vid den tid, som från början var ämnadt.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 75—80.

Blefvo jemväl bifallna.

Punkten 81.

Lades till handlingarna.

Punkterna 82—86.

Biföllos.

*Angående
anslag till
understöd för
fortsatt ut-
gifvande af
"Acta mate-
matica".*

I punkten 87 hemställde Utskottet, att Riksdagen, med bifall till hvad Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagit, måtte till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften "Acta mathematica" på extra stat för år 1887 anvisa ett belopp af 4,000 kronor,

Efter föredragning af punkten begärdes ordet af

Herr Larsson i Löa, hvilken, enligt anteckning å utlåtandet, reserverat sig mot Utskottets hemställan och nu yttrade: Då jag inom Utskottet icke kunnat vara med om att tillstyrka det begärda anslaget af 4,000 kronor till tidskriften "Acta mathematica", skall jag nu också be att få yrka afslag på detta anslag. Jag är visserligen ensam reservant, men det rådde icke desto mindre ganska stor menings-
skiljaktighet inom Utskottet, rörande anslaget lämplighet. Jag tror Riksdagen bör betänka sig, innan den på nytt anslår något belopp till denna tidskrift. Så vidt jag kunde fatta resonnementet inom Utskottet så väl bland Första som Andra Kammarens ledamöter, så skulle det vara en ära för landet att utgifva denna tidskrift här, och då det sålunda företrädesvis är fråga om att tillfredsställa nationalfåfången, anser jag icke anslaget böra fortfarande utgå, då man derigenom endast uppmuntrar denna fåfånga. Jag ber således att få yrka afslag å Utskottets hemställan.

Vidare anförde

Herr Ekman: Jag har vid ett annat tillfälle tagit mig friheten erinra Andra Kammaren om, att det icke är blott materiella intressen, som böra omhuldas, utan att det äfven finnes saker på andens och vetenskapens område, som kräfva representationens allvarliga uppmärksamhet; och här tror jag ett tillfälle erbjuder sig att visa sitt deltagande för ett litterärt företag, som vunnit berättigadt erkännande icke blott i de skandinaviska länderna, utan inom hela Europa. Jag vill erinra om hvad en af Europas förnämsta matematici skrivit om denna tidskrift. Han säger bland annat: »Matematikens historia i 19:e århundradet skall uppteckna den märkvärdiga tilldragelsen, att i en i Stockholm utkommande tidskrift ha för första gången offentliggjorts banbrytande arbeten af den mest genialiske af de yngre franska matematici» etc. Jag tager mig äfven friheten att citera, hvad professorn i fysik vid Lunds universitet, Holmgren, yttrat och hvilket återfinnes i Stockholms Dagblad. Hans yttrande lyder på detta sätt: »För

min del tror jag, att statsmakterna genom att hafva understödt Acta mathematica handlat i full öfverensstämmelse med svensk kärlek till kultur. Jag vet att Acta mathematica bland många af Sveriges unge mathematici verkat som ett lystringsord, hos dem väckt lusten att höja sig till förmågan att tillägna sig tidskriftens innehåll. Jag tror därför att den tid ej kan vara långt borta, då tidskriften skall visa sina verkningar på det matematiska studiet i vårt land. Kanske skall ock företaget genom sådana framgångar förmå ingjuta aktning för oegennyttiga och kraftfulla sträfvanden i den vetenskapliga odlingens tjänst. Deraf skördar helt säkert fosterlandet till sist de bästa frukterna.»

Jag vill vidare erinra derom, att Vetenskapsakademien, efter att hafva inhemtat sina sakkunnige ledamöters, professorerna Edlunds och Lindhagens, yttranden, förordat bifall till denna Kongl. proposition. Jag ber att få uppläsa sagda Vetenskapsakademiens yttrande till Kongl. Maj:t i denna fråga för två år sedan, och som finnes intaget i Stats-Utskottets betänkande för år 1884. Deri yttrar Vetenskapsakademien:

»Det måste räknas Professor Mittag-Leffler till förtjenst att våga försöket att härifrån utgifva en omfattande matematisk journal, hvori icke allenast de skandinaviska ländernas framstående mathematici kunde publicera sina sjelfständiga forskningar, utan äfven tillfälle bereddes för utlandets krafter inom denna vetenskap att meddela resultatet af deras arbeten. Den årgång af Acta mathematica, som redan utkommit, ådagalade på det tydligaste genom vigten och betydelsen af de afhandlingar, som deri vore införda, att företaget fullkomligen lyckats. Också hade tidskriften så väl här som i utlandet redan tillvunnit sig aktning af dem, som derom tagit närmare kännedom. För matematiske forskare från den skandinaviska Norden hade tidskriften dessutom den särskilda betydelsen att bereda dem tillfälle att på ett gemensamt ställe sammanföra resultatet af deras forskningar och derigenom gifva det nordiska arbetet på detta fält mera eftertryck och förskaffa detsamma en större uppmärksamhet. Men beklagligtvis kunde en strängt vetenskaplig tidskrift af ifrågavarande art icke bära sig i ekonomiskt hänseende utan främmande understöd; och detta gälde icke allenast denna tidskrift, utan äfven, så vidt känt vore, utländska publikationer af samma slag. Skulle det understöd, som sökanden nu begärt, honom förnekas, så måste man befara, att det så lyckligt började och med så mycket bifall emottagna företaget komme att upphöra.»

Stats-Utskottet för 1884 yttrar med anledning häraf vidare: »och då afseendet å svenska statens värdighet torde kräfva, att för ett arbete, som utgifves af en svensk man och hvars beskaffenhet och halt befunnits vara sådana, att främmande stater redan sett sig föranlätna att understödja utgifningen, bevilja det ytterligare understöd» etc.

Jag hänvisar herrarne slutligen till hvad Utskottet yttrat detta år och hvilket vi kunna läsa i betänkandet, nemligen att Utskottet icke vill bestrida detta arbetes vetenskapliga värde eller att dess utgifvande i vårt land är egnadt att ses med tillfredsställelse.

*Angående
anslag till
understöd för
fortsatt ut-
gifvande af
"Acta mate-
matica".
(Forts.)*

Angående
anslag till
understöd för
fortsatt ut-
gifvande af
"Acta mate-
matica".
(Forts.)

Detta arbete är, såsom ofta förhållandet är i dylika fall, utsatt för afundsjuka och småsinhet, men för något sådant torde väl Andra Kammaren slå igen sina öron och icke lemna något gehör dertill.

Jag tror att det bör vara med glädje och tillfredsställelse, som Kammaren lemna dessa begärda 4,000 kronor; ty det är min öfvertygelse att Andra Kammaren mången gång beviljar anslag till mycket sämre saker.

Det är i sanning en heder för Sverige, att en sådan tidskrift der utgifves och vunnit anseende både inom och utom Skandinavien. Erinras må, att både Danmark och Norge lemna sina bidrag till denna tidskrifts utgifvande.

Beträffande Utskottets motivering kunde man ju litet undra öfver, att Utskottet ansett sig böra uttala önskvärdheten deraf, att en utredning må ega rum, huru vida och i hvilken mån, med hänsyn äfven till från andra håll påräkneliga bidrag, ett ytterligare fortsatt understöd med statsmedel må vara erforderligt; men en utredning kan väl icke skada, ty jag tror icke att tidskriften skall förlora derpå.

Med anledning häraf anhåller jag att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr *Gumælius* instämde med Herr *Ekman*.

Herr *Waldenström* yttrade: Jag tycker, att det är en mycket stor heder för Stats-Utskottet, att inom detsamma icke funnits mer än en reservant mot det tillstyrkande, som Utskottet gifvit till Kongl. Maj:ts proposition i detta ärende. Och då jag icke kan föreställa mig, att icke Andra Kammaren vill dela denna heder, så kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Det är icke nationalfåfånga, såsom den förste talaren sagt, att man hjälper till att uppehålla ett arbete af den vetenskapliga betydelse som »Acta mathematica», och det är icke nationalfåfånga, att man, då man anslår medel till ett sådant arbete, äfven ser på den heder, som från utlandets vetenskapliga auktoriteter verkligen kommit den svenska vetenskapen till del genom de recensioner af »Acta mathematica», som emellanåt offentliggjorts i utländska tidskrifter.

Jag vill därför på det lifligaste tillstyrka Utskottets förslag i detta ämne.

Häruti instämde Herrar *Abr. Rundbäck*, *Hammarberg*, *Wretling*, *Toll*, *Granlund*, *Friherre Fock*, *Trybom* och *Gibson*.

Herr *Sven Nilsson*: Jag föreställer mig också, att Andra Kam-maren icke skall afslå den framställning, som Kongl. Maj:t har gjort och som äfven Stats-Utskottet för sin del biträdt. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att detta anslag utgått endast under två år, nemligen 1885 och 1886, och jag kan icke rätt gerna föreställa mig, att Kammaren nu skulle vilja, att arbetet efter en så kort tid skall upphöra, hvilket lätt kan blifva följderna om anslaget nekas. Det kan visserligen hända någon gång att man, såsom den förste talaren an-

märkte, förifrar sig derhän, att man beviljar anslag för ändamål, som visserligen kunna se ut, som vore de en ära för landet, men som i sjelfva verket endast äro ett offer åt nationalfångan, men jag hoppas likväl att icke det nu föreliggande förslaget skall kunna tydas på det sättet. Då Kongl. Maj:t och en del af landets främste vetenskapsmän förklarar ifrågavarande arbete vara af en ofantligt stor vikt och betydelse äfven för vårt land, kan jag icke tänka mig något sådant som den talaren antydde.

Jag har således för min del icke för närvarande kunnat vara med om att biträda deras mening, som velat afstyrka förslaget, och därför hemställer jag att Kammaren ville bifalla hvad Utskottet föreslagit.

I detta yttrande instämde Herrar *Hedin, Johansson* i Stockholm, *Zimdahl, Tundahl* och *O. B. Olsson*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr vice Talmannen, enligt de meningar som förekommit, gifvit propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som på afslag derå, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Punkten 88.

Kongl. Maj:t har föreslagit, att till understöd för utgifvande af "Nordisk familjebok" måtte beviljas ett anslag af 25,000 kronor samt deraf för år 1887, under i statsrådsprotokollet omförmälda vilkor, anvisas 5,000 kronor, men hemställde Utskottet, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag ej måtte vinna Riksdagens bifall.

I en vid punkten fogad reservation hade deremot af Herrar Friherre *R. von Kræmer*, Friherre *von Essen*, *J. Widén* och *G. V. Schotte*, yrkats, att Riksdagen måtte

a) till understöd för utgifvande af "Nordisk familjebok" bevilja ett extra anslag af 25,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1887 anvisa 5,000 kronor; och

b) godkänna de i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 Januari 1886 omförmälda vilkor för understödets utgående; dock att Kongl. Maj:t icke härigenom vore förhindrad att med afseende på den föreslagna skyldigheten för utgifvaren att till Kongl. Ecklesiastikdepartementet aflemla visst antal exemplar af boken besluta de förändringar, som för bokens spridning till så vidsträckta kretsar som möjligt kunde finnas lämpliga.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *J. G. Siljeström*: Jag vill tillåta mig att med endast några ord påpeka Kammarens välvilja för ifrågavarande arbete, "Nordisk familjebok", eller encyclopedi, hvilket arbete jag tror vara af sådan välvilja synnerligen förtjent.

Angående anslag till understöd för fortsatt utgifvande af "Acta mathematica".
(Forts.)

Angående anslag till understöd för utgifvande af "Nordisk familjebok".

Angående
anslag till
understöd för
utgifvande af
"Nordisk
familjelok".
(Forts.)

Detta arbete må icke anses såsom någon vanlig bokhandels-spekulation. Jag tror tvärtom, att det är ett arbete af ganska stor national betydelse och att det fyller en lucka i vår literatur. Det är ett arbete, som är afsedt för alla dem, som i likhet med mig icke äro lärdt folk, men som under studier eller arbete i allmänhet finna frågor, som behöfva besvaras, och dunkla ställen, som behöfva tydas. För mig är denna encyclopedi en verklig vän, som man kan tillfråga med tillförsigt och af hvilken man kan erhålla goda svar. Jag vill erinra om att vår literatur länge saknat ett dylikt arbete, under det andra länder, t. ex. Tyskland, Frankrike, England, i mer än ett århundrade egt dylika, hvilka der blifvit af allmänheten så omfattade, att de numera icke skulle kunna undvaras. Vi hafva hittills i vårt land fått hjälpa oss med att anlita dessa utländska arbeten; men dels äro de skrifna på språk, som icke alla förstå, dels innehålla de beträffande svenska förhållanden, som för oss äro de viktigaste, ringa och ofta vilseledande upplysningar. Efter den erfarenhet, jag har, kan vår svenska encyclopedi i många afseenden, äfven de som röra allmänt viktiga ämnen, fullt mäta sig med eller kanske till och med öfverträffa dessa utländska arbeten. Hvilket vetenskapligt värde detta arbete onekligen eger, torde vara klart deraf, att vårt lands yppersta vetenskapsmän och facklärde författat ganska många afhandlingar i det-samma. Jag vill särskildt hänvisa till allt hvad som rör medicin, naturvetenskap och, hvad som för oss här närvarande eger särskildt intresse, svensk juridik och administration. I alla dessa ämnen finner man små uppsatser, som jag rent af vill karakterisera som små perlor: korta, men ändå fullständiga och grundliga.

Jag har hört sägas, att medarbetarne i denna encyklopedi betingat sig ganska låga honorarier för sina uppsatser och till och med mången gång insändt dem gratis. Icke desto mindre har arbetet varit förenadt med så stora utgifter för förläggaren, att han, efter hvad som uppgifves, gjort en förlust af 200,000 kronor. Det är möjligt att den kan blifva ersatt genom kommande upplagor, men det är dock att befara, att den kan tvinga förläggaren att afbryta hela arbetet eller åtminstone försena dess utgifvande. Jag anser att detta skulle vara en stor förlust för vår nationallitteratur och tror därför att Riksdagen icke bör ångra, om den beviljade det nu begärda anslaget. Denna encyklopedi skulle då med tacksamhet inrista på sina blad, att den svenska Riksdagen gjort hvad på den ankommit för att understödja detta första svenska arbete i sitt slag.

Jag anhåller således att Kammaren måtte bevilja ifrågavarande anslag, och då jag hört att Första Kammaren bifallit förslaget i den form det af Kongl. Maj:t blifvit framställt, yrkar jag bifall till den Kongl. propositionen.

Häruti förenade sig Herrar *Jak. Erikson, Fredholm* i Stockholm, *Vilh. Carlson, Hammarlund, Friherre Fock, Gibson, Hammarberg, Roth, O. Melin, Jöns Rundbäck, Rydin, Thestrup* och *Trybom*.

Herr Wretlind: Till hvad nyss blifvit sagdt, vill jag endast lägga några ord. Jag instämmer till alla delar i hvad den siste talaren

sade och vill endast derjemte, då många inom Kammaren möjligen kunna tycka, att summan 25,000 kronor är något stor, påpeka att staten likväl får valuta för detta belopp; ty de 300 exemplar af Nordisk Familjebok, som skulle lemnas i stället för statsanslaget, komma att representera ett vida större bokhandelsvärde, enär arbetet, då det blir färdigt, kommer att kosta något öfver 100 kronor per exemplar. Jag är sjelf prenumerant på detta verk och har, så vidt jag kunnat, då det ännu är inkomplett, med fördel begagnat mig deraf. Och jag får säga, att jag ofta förundrat mig då jag mottagit dessa innehållsrika häften à 1 krona, att det kunde utgifvas till så lågt pris. Visserligen blir arbetet ändå dyrbart för köparne, men då kostnaden fördelas på flera år och troligen flera år ännu åtgå, innan det fullständigt utkommit, märkes utgiften icke mycket. Arbetet innehåller verkligen också så mycket i alla vetenskapens branscher, att man måste erkänna att man får full valuta för den krona, hvarje häfte kostar. Jag ber således få instämma med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Angående
anslag till
understöd för
utgifvande af
"Nordisk
familjebok".
(Forts.)*

Herr J. G. Siljeström: Då jag nu hör att Första Kammaren bifallit Friherre von Kræmers m. fl:s reservation, anhåller jag att få ändra mitt yrkande derhän, att jag äfven yrkar bifall till samma reservation.

Herr Sjöberg i Stockholm: I likhet med flere föregående talare vill jag på det varmaste förorda anslagets beviljande. Jag har sedan många år tillbaka med den största uppmärksamhet följt fortgången af detta arbete. Jag är subskribent på detsamma, och det kan således sägas, att jag har ett personligt intresse af att få se det fullbordadt, men å andra sidan kan jag ärligt försäkra, att jag aldrig tänkt mig hinna upplefva den dagen. Jag förestälde mig redan från början, att utförandet af detta företag skulle blifva förenadt med allt för stora svårigheter, i betraktande af den ytterst inskränkta marknad ett sådant arbete här i Sverige måste ega, och i det afseendet vågar jag säga, att jag fullkomligt oegennyttigt och efter min ringa förmåga sökt att befordra arbetets framgång. Under årens lopp har jag varit i tillfälle att anställa jämförelse mellan ifrågavarande familjebok och utländska arbeten af samma slag och tilltror mig kunna uttala den mening, att, så vidt en sådan jämförelse varit för mig möjlig att anställa — jag har nemligen icke haft tid att göra det i någon utsträcktare omfattning — den, äfven i fråga om artiklar, som beröra utlandet, eller angå ämnen, som till sin natur måste i arbeten af detta slag behandlas, utfallit till stor fördel för denna bok. Att den i afseende på *svenska* förhållanden är ojemförligt mycket pålitligare och rikhaltigare än de utländska arbetena med samma uppgift, är ju alldeles gifvet. Då nu Stats-Utskottet i första rummet och den ärade Kammaren sedermera visat sig så synnerligt liberala i fråga om alla de ämnen, som omfattas af denna hufvudtitel, vore det enligt mitt förmenande särdeles tillfredsställande för många bland oss, om denna liberalitet kunde utsträckas derhän, att Kammaren äfven bifölle det nu ifrågasatta anslaget. Jag vågar hysa någon förhoppning i det af-

Angående
anslag till
understöd för
utgifvande af
"Nordisk
familjebok."
(Forts.)

seendet dels på grund deraf, att det i näst föregående punkt begärda anslaget rönt ett så lifligt bifall och dels emedan, såsom redan blifvit intygadt, arbetets utgifvande hittills gått med mycket stor förlust för förläggaren.

Jag har någonstädes — efter hvad jag vill påminna mig, var det i yttrandet till statsrådsprotokollet — sett uppgifvas, att åtta band af denna tidskrift nu vore utkomna. Den uppgiften var nog riktig, då yttrandet skrefs, men i närvarande stund finnas nio band utgifna och dessutom två häften af det tionde bandet. Efter hvad det vill synas torde ungefär en tredjedel af arbetet återstå, och det vore därför särdeles illa om det nu måste afbrytas.

Jag vågar således påkalla Kammarens välvilja för det i frågasatta understödet och anhåller, att detsamma måtte beviljas på sätt Herr Siljeström under diskussionen föreslagit.

Med Herr Sjöberg instämde Herrar *Joh. Ohlsson, Helander, Ekeborgh, Lönegren, Granlund* och *Arhusiander*.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Hammarskjöld: Efter den kändedom jag tagit om detta arbete, ber jag i allo få instämma uti de synnerligen fördelagtiga omdömen, som här från flera håll blifvit fälda om "Nordisk Familjebok". Då kostnaderna för detta arbete, om hvars förträfflighet alla, som tagit kändedom derom, tyckas vara ense, äro öfvervuldigande stora, har det syns mig vara lämpligt, om något understöd af statsmedel kunde beredas för afslutande af ett arbete, som väl näppeligen någon kunde tro skulle kunna åstadkommas här i Sverige, detta såväl med hänsyn till det vetenskapliga resultatet som till de dermed förenade stora kostnaderna.

Det är af dessa skäl jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att framlägga denna proposition, hvilken jag nu rekommenderar i Kammarens benägna åtanke.

Herr Sven Nilsson: Med beslutet i Stats-Utskottet uti denna fråga förhåller det sig så, att afdelningen verkligen tillstyrkte hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Det fans icke mera än en ledamot inom afdelningen som icke ville bevilja det föreslagna statsunderstödet. Inom Stats-Utskottet funnos dock en del af Första Kammarens ledamöter som ansågo denna bok vara mindre värd understöd än "Acta Mathematica" och som därför afstyrkte anslaget. De flesta af Andra Kammarens ledamöter deremot ansågo att det var större skäl att understödja detta arbete än "Acta Mathematica". Med någon obetydlig röst-öfvervigt afstyrkte Utskottet det begärda anslaget. Sedan Andra Kammaren nu bifallit anslaget till sistnämnda arbete, hemställer jag om icke Kammaren skulle vilja lemna sitt bifall äfven i denna punkt till hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Den ifrågavarande boken fans tillgänglig

Stats-Utskottet och jag får säga att den är ett af de bästa lexika jag haft i min hand. Jag kan därför icke neka till att jag för min del hyser sympatier för det föreliggande förslaget, ty om anslaget ej

beviljas, lärer bokens utgifvande komma att upphöra, hvilket jag tror vara en ej ringa förlust för landet.

Nu är förhållandet att Första Kammaren förkastat Utskottets förslag och bifallit Kongl. Maj:ts proposition i den form, Friherre von Kræmer föreslagit, och då är det väl skäl att för den händelse Kam-maren vill bifalla anslaget, bör den bifalla Friherre von Kræmers reservation för att derigenom undvika en gemensam votering, eller en sammanjemkning. Af hvad jag nu yttrat, torde framgå att jag icke har något emot, om Kammaren nu bifaller Friherre v. Kræmers reservation, till hvilken jag sålunda yrkar bifall.

*Angående
understöd för
utgifvande af
"Nordisk
familjebok".
(Forts.)*

I detta yttrande instämde Herr *Hansson*.

Herr Gumælius: Jag vill gerna instämma i hvad Herr Siljeström från Göteborg senast yrkade och skulle, för att förenkla situationen, vilja hemställa till de många herrar, som instämde i hans föregående yrkande, om de icke ville afstå derifrån och i stället instämma i hans senaste yrkande.

Herr *Jak. Erikson* instämde med Herr Gumælius.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, samt Herr vice Tal-mannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, beslöt Kammaren att, med afslag å Utskottets hemställan, godkänna det förslag, som innefattades i den af Herr Friherre von Kræmer m. fl. mot punkten afgifna reservation.

Punkten 89.

Till understöd, på i statsrådsprotokollet angifna vilkor, åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna föreläsningskurser för arbetsklassen, hade Kongl. Maj:t för år 1887 äskat 15,000 kronor.

Härförutom hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, Herr *Axel Key* yrkat, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1887 anvisa ett anslag till Kongl. Maj:ts förfogande af 20,000 kronor, att användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordnade föreläsningar för arbetsklassen, under vilkor, bland andra, att det understödsbelopp, som utgäfves till hvarje anstalt eller förening, i allmänhet icke finge öfverstiga 3,000 kronor för år räknadt; dock med rättighet för Kongl. Maj:t att, der särskilda förhållanden dertill för-anledde, öka beloppet till högst 5,000 kronor.

Med anledning häraf hemställde Utskottet under förevarande punkt, "att Riksdagen, utan afseende på hvad i Herr Keys motion yrkats, men med bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit, må, till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna föreläsningskurser för arbetsklassen, på extra stat för år 1887 anvisa ett belopp af 15,000 kronor, dock under följande vilkor:

att det understödsbelopp, som utgifves till hvarje anstalt eller förening, icke får öfverstiga 3,000 kronor för år räknadt;

*Angående
anslag till
föreläsnings-
kurser för
arbetsklassen.*

*Angående
anslag till
föreläsning-
kurser för
arbetsklassen.*
(Forts.)

att kommuner eller enskilde tillskjuta minst lika mycket som staten;

att anstaltens angelägenheter vårdas af en styrelse, som antager föreståndare och lärare;

att föreläsningarna ordnas regelbundet, visst antal timmar i veckan under fem till åtta månader och i väl afpassade kurser;

att anstalten förfogar öfver kunniga och dugliga, för denna undervisning lämpliga lärarekrafter samt tillräcklig och passande undervisningsmateriel;

att alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid föreläsningarna eller undervisningen blifva förbjudna; samt

att anstalten eller föreningen skall vara skyldig att underkasta sig de vilkor och kontroller, som i öfrigt af Kongl. Maj:ts pröfvas nödiga eller lämpliga.⁴

Vid punkten fans fogad en reservation af Herrar Grefve *W. G. Hamilton*, *J. Widén*, *H. P. P. Tamm* och *S. Nilson*, hvilka yrkat bifall till Herr *A. Keys* i ämnet väckta motion; samt af Herr *O. B. Olsson*.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *Ekman*: Jag vågar påstå, att det icke finnes något, som varit föremål för så olika omdömen som just dessa arbetareföreläsningar och särskildt arbetareinstitutets verksamhet här i Stockholm. Man har påstått och velat spåra att derstädes dels skulle drivas kristendomsfiendtlig propaganda och att detta institut därför icke borde understödjas, dels att der skulle bedrivas politisk propaganda. I det fallet är jag dock lugn, då jag vet, att denna verksamhet står under Kongl. Maj:ts kontroll, som väl genom sin undervisningsminister skall vela att öfvervaka densamma. Jag har tagit reda på åtskilligt rörande denna sak, och jag tror icke det kan påstås, att institutet bedrifver en skadlig verksamhet.

Förlidet år begärde professor *Key* 20,000 kronor för detta institut. Stats-Utskottet tillstyrkte detta, och Utskottet yttrade dervid:

“Utskottet, som i likhet med motionären anser de företag, hvarom här är fråga, vara förtjenta af allt det understöd, som lämpligen kan dem beredas, finner för sin del på grund af den erfarenhet, som vunnits i fråga om anslaget användning och möjligheten för särskilda anstalter att deraf erhålla tillräcklig del, en förhöjning i anslaget kunna redan nu ifrågakomma.”

När frågan var före förlidet år i Andra Kammaren, blef Utskottets hemställan afslagen, ehuru den beviljades i Första Kammaren. Genom gemensam votering fastställdes summan till 15,000 kronor. Nu har äfven i år professor *Key* förnyat sin begäran om 20,000 kronor.

När frågan var före förlidet år, så kände jag mig oviss, emedan jag icke visste, huru jag borde betrakta denna sak, och jag voterade icke med glädje och tillfredsställelse, såsom man ju icke kan göra, då man icke riktigt känner hvad man voterar om. Nu har jag gjort

mig reda för planen och syftemålet särskildt med institutet i Stockholm, och om jag nu frågar: "hvad är ändamålet med arbetareinstitutet i Stockholm?" så tror jag att man får det bästa svaret i arbetareinstitutets eget program, der det heter: "Arbetareinstitutets mål är, icke att befordra någon yrkesskicklighet eller meddela någon så kallad praktisk undervisning — andra institutioner tillkommer det att sörja härför — utan att höja arbetsklassens teoretiska bildningsståndpunkt eller att meddela den vetenskapliga odlingens resultat åt en hvar, som det åstundar, utan hänsyn till klass eller yrke."

Om jag nu frågar: huru realiserar arbetareinstitutet i Stockholm detta program, och jag tager dess årsberättelse för åren 1884—1885, så får jag först veta, att institutet har ett bibliotek, som består af naturvetenskapliga, historiska, geografiska och etnografiska arbeten, och att detta bibliotek har 1,125 band. Jag får vidare veta, att begäret att få läsa dessa arbeten har varit stort och att då det under läsåret 1883—1884, d. v. s. från den 15 Maj 1883 till 14 Maj 1884, lånades af 170 låntagare 1,530 band, det deremot under läsåret 1884—1885, d. v. s. tiden från 15 Maj 1884 och till den 14 Maj 1885, till 218 låntagare utlånats 2,356 band. Man ser sålunda att boklåneans och låntagarnes antal ökats och att läslusten har varit stor.

Vidare hållas föreläsningar. Dessa föreläsningar äro ordnade efter en viss studieplan och äro afsedda att genomgå fullständiga kurser, och den som vill genomgå dem, kan egna sig åt en eller två kurser i sänder, utan att behöfva vara med om hvarje föreläsning. Det är systematiska kurser, som belysas genom åskådningmateriel och genom svarta taflans flitiga användande. För hvarje föreläsning egnas en half timme till repetitionskurs, dels för att återupprepa i minnet det förut genomgångna och dels för att höra efter huru det slagit rötter hos åhörarne.

Om jag nu vidare frågar: Besökas dessa föreläsningar af de människor, för hvilka de äro afsedda, så finner jag svaret på denna fråga äfvenledes i årsberättelsen. Det heter: "Om ock många åhörare tillhörande de så kallade borgerliga klasserna bevisat föreläsningarne, tillhöra dock det öfvervägande flertalet eller minst $\frac{3}{6}$ den kroppsarbetande klassen."

Jag får vidare veta att under läsåret hafva hållits 383 föreläsningar (mot 383 det föregående, 286 det som gick derförinnan, 248 det derförinnan föregående och 224 det första läsåret). Föreläsningarnes antal hafva sålunda stigit.

Vidare får jag veta att antalet åhörare har utgjort ungefärligen 900 i veckan.

De ämnen, som äro föremål för dessa föreläsningar, äro anatomi och fysiologi, naturalhistoria, fysik och kemi, kulturhistoria, astronomi, matematik, jord- och folkbeskrifning, statskunskap och ekonomi. Denna årsberättelse upplyser derjemte, att till belysning af föreläsningarne hafva föreläsningarna egt rum af samlingarne i Riksmuseum och Nordiska museet samt å Observatorium för att betrakta himlakropparna. Vidare har en af styrelsens ledamöter meddelat undervisning i förkortningskrift, så kallad snabbskrift.

Denna berättelse meddelar vidare en ganska betänkligh sak och

Angående
anslag till
föreläsning-
kurser för
arbetsklassen.
(Forts.)

det är, att i följd af det ringa statsanslaget uppstått en brist på 2,233 kronor 98 öre, och att man har nödgats indraga filialerna å Kungsholmen och Södermalm.

Sådant är förhållandet. För min del anser jag att institutet utöfvat en god och tillfredsställande verksamhet. Nu säger man, att det endast är för städerna som dessa föreläsningar anordnas, och att detta anslag endast afser städernas befolkning. Jag vill då erinra att på landsbygden finnes redan något motsvarande, nemligen folkhögskolorna, hvilka af statsmedel åtnjuta ett understöd af 55,000 kronor, under det att här ifrågasätta anslag för närvarande utgå för 15,000 kronor. Man kan kanske ifrågasätta, huruvida det verkligen finnes så många städer, som begärt medel från detta anslag. Såsom herrarne finna af en Herr Keys motion vidfogad tabell hafva anslag begärts till ett belopp af 20,950 kronor från olika håll. Dessa anslag hafva begärts från Stockholm, Upsala, Jönköping, Malmö, Göteborg, Örebro, Venersborg, Gefle, Visby, Norrköping, Landskrona, Lund och Kristianstad. Om Riksdagen således beviljar 20,000 kronor, fattas det ändå 950 kronor för att alla dessa skulle kunna erhålla de anslag som begärts. Herr Key har i sin motion icke endast begärt ett anslag på 20,000 kronor, utan han har derjemte begärt rättighet för Kongl. Maj:t att, *derest särskilda omständigheter dertill föranleda*, öka anslagsbeloppet till högst 5,000 kronor, ehuru det i regeln skulle vara 3,000 kronor. Stats-Utskottet har i sitt utlåtande i fjol sagt precis det samma, hvadan professor Key icke begärt mera än Stats-Utskottet då ansåg billigt. Utskottet sade då: "Om nu åt Kongl. Maj:t lemnas rättighet att i förekommande fall pröfva, huruvida skäl föreligga att höja anslagsbeloppet till en anstalt, hvilket endast undantagsvis bör kunna inträffa, och tillräckligt anslagsbelopp i sådant hänseende ställes till Kongl. Maj:ts disposition, torde Riksdagen derigenom hafva tillmötesgått verkliga behof."

Mine herrar! Jag tror icke det vore bortkastade penningar, om staten lemnade anslag, hvarigenom arbetarklassens bildning och upplysning befordrades på ett kraftigt sätt. Kunskap är makt, och det synes mig vara af vigst att meddela städernas arbetarebefolkning en god bildning. De ohyggliga excesser, som nyss förekommit i Belgien, skulle aldrig kunnat ega rum, om icke arbetarne der vore städda i den gröfsta okunnighet och råhet; ty en upplyst arbetarebefolkning skulle aldrig tillåtit sig dylikt. För min del är jag fullkomligt öfvertygad om, att upplysning är ett kraftigt medel att motarbeta den socialism, som smygande tränger sig på oss, och jag tänker att arbetaren icke skall hängifva sig deråt, om han kommer till sann bildning och upplysning.

Jag vill till sist nämna, att Första Kammaren bifallit professor Keys motion, och jag skall med anledning häraf och på grund af hvad jag nu haft äran anföra, hos Herr vice Talmannen anhålla om proposition på bifall till nu nämnda motion.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag ber endast få lemna några faktiska upplysningar.

Då under sistlidne Februari inkomna ansökningar om understöd för anordnande af föreläsningskurser för arbetsklassen föredrogs inför Kongl. Maj:t, befans det att den summa, som för ändamålet begärdes, tillhopa uppgick till 20,950 kronor. Men som anslaget i fråga icke utgjorde mera än 15,000 kronor, måste väsentliga reduktioner göras i hvad som begärts. Flertalet af ansökningarne voro inkomna från kommuner och föreningar, hvilka redan förut åtnjutit dylika bidrag samt afsågo samma belopp som förut. Då det icke ansågs lämpligt att minska de belopp, som förut beviljats, hvarigenom en gång uppgjorda planer för föreläsningarne skulle rubbas, måste regeringen säga nej till de flesta af de nya ansökningarne. I ett fall endast gjordes undantag, nemligen i fråga om Norrköping, som förut icke fått del af anslaget. Då Norrköping är en af våra största fabriksstäder och derstädes finnes ett stort antal arbetare, så ansågs denna stad bland de främsta böra erhålla andel af anslaget. Man måste därför minska understödet åt åtskilliga andra städer. Alla andra städer än Norrköping, hvilka förut icke fått del af anslaget, erhöilo ej heller nu något. Dessa städer voro Visby, Venersborg, Landskrona, Kristianstad och Lund. Då de för dessa städer uppgjorda föreläsningsplaner syntes ganska goda, hade det varit önskvärdt, om tillgångar funnits, så att jemväl åt dem kunnat beredas något understöd till föreläsningskursers anordnande.

Angående
anslag till
föreläsnings-
kurser för
arbetsklassen.
(Forts.)

Det är blott dessa upplysningar, jag velat lemna, på det att Kammaren må kunna taga dem i öfvervägande vid det beslut, som Kammaren går att fatta i frågan.

Som tiden redan långt framskridit och ytterligare flere ledamöter anmält sig vilja tala angående den föreliggande frågan, afbröts nu öfverläggningen för att fortsättas i morgondagens sammanträde.

§ 2.

Justerades två protokollsutdrag.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>P. Pehrsson</i>	i Norrsund	under 6 dagar fr. o. m. den 23 dennes.
”	<i>C. Andersson</i>	i Hamra	” 6 ” ” ” 22 ”
”	<i>C. J. Jakobson</i>	”	” 5 ” ” ” 22 ”
”	<i>C. J. Persson</i>	i Gärstad	” 5 ” ” ” 22 ”
”	<i>G. Mellin</i>	”	” 8 ” ” ” 26 ”
och	<i>K. E. Holmgren</i>	”	” 8 ” ” ” 22 ”

Härefter åtskildes Kammarrens ledamöter kl. 1/2 11 e. m.

In fidem

A. L. J. Johansson.